

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrt leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravištvu v nunskih ulicah v tiskarno Karol Malting-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznani se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat, 15 soldov.

„Naredite mir med mojimi narodi“!

Afr. To so one pomenljive besede, ki jih je izgovorilo Njih Veličanstvo, presvitli cesar. Nij dvoma, da so bile daleč segajoče besede iz odkritosrčnega, očetovskega serca, ki plamti gorke ljubezni za blagor svojih podložnih. Marsikdó se je uže od-dahnil, ter gledal pred sabo vtelesene svoje nade. za katere mu je bilo prestatiti toliko težav.

Pa pri nas se menjajo sistemi čez noč; kar je danes černo, to je jutri belo. Tudi one besede, ki so naznanovale Slovanom zarijo na političnem obnebji, ki so bile prava podlaga trajajoče sreče in blagra med avstrijskimi narodi, so bile žrtva one nesrečne resnice, da spodjeda centralistični zmaj nemškega v nebo vpijočega postopanja proti drugim narodom, blagor države, državo samo. Spodjeda jo, ker diktira nemška manjšina nasprotni večini nesterpljive pogoje, katerim se morajo vklanjati celó cesarske besede.

Visoke osebe se kar v procesiji dervé iz sobe v sobo, na stol in raz otola, ki se je komaj ohladil, da ga drugi možakar zasede. Komedija nijma ni konca ni kraja. Vsak dan njim zraste nov, gnjil prizor. Našo politično življenje je postalo takó smešno, da nij treba o časa, ko vse norí, posebnih norčij. Pri nas vlada — večen pust! Le škoda, da moramo Slovani služiti za

predmet, s katerim nasprotniki zlobno norijo. Pust postaja za nas tragičen.

Polno košaro dolžnostij, več, kakor zamorejo naša pleča nositi, in ni znamenja skoro ne kake pravice. Kar nam gre, in kar po „gnadljivi“ poti dovolé, to nam ugrabijo po stranski poti s sramotnimi pripomočki. Organi, ki bi morali resnično braniti, oni gazijo po njej; pravica se zatira s pestjó beričev, ki stojé v službi vladnih omahljivih sistemov. To moramo zopet in zopet konstatirati. Reklo se nam bode morda, da se to ne godí pri nas v domači hiši. A prijatelj, odsekaj le drevesu korenine, rani mu kožo, olupí drevó, poreži mu vejo za vejo, stori eno izmed navedenega in povej, ne bode-li terpelo celo drevó, ne bo-de vsled tega kmalu poginilo.

„In kak vpliv ima to do priprostitih državljanov, kateri bi morali viši krogi biti izgled pravičnosti, poštenosti in pravicoljubja! Če je v takih krogih vse gnjilo, kdo bo iskal pri nižjih in rajnižih stanovih še spoštovanja resnice, čutja za poštenost, močate besede“? Kak vpliv ima to, prašamo še „Slovenec“?

Možje, ki bi morali biti državi v podporo in ne v očitvidni razdor, ki bi jej morali služiti z vsemi mogočimi silami, če uže ne zaradi domo — in rodoljubnosti, zaradi poštenih namenov, pač pa zaradi tega, ker so za to postavljeni, ker jih žuljava c. kasa dobro redí.

„Postali so sovražniki nje glava, nje zoperniki so obogateli“ Takó peva v svetem času velikega tedna v božjih hramih sveta cerkev s tužno — donečim glasom Jeremijeve žalostnice. Nij li v teh besedah naša država „facie ad faciem.“ Da! oni, ki stojé na verhu, so sovražniki države, ker sejejo med ljudstvo razpor in neslogo gnani od zlobne samoljubnosti, ki uči spoštovati samega sebe, skerbeti le za lastni „jaz“, preganjati pa, zatirati, presničevati svojega bližnjega, ki je podložnik istega nebeškega Očeta, podložnik tudi istega očeta, ki je na zemlji naš poglavar, naš gospod. „Nje zoperniki so obogateli.“ Istina je. Skušnjo uči.

Povsod „krijó valovi — korupcije — vesoljno zemljo“, krijó jo posebno pri nas. Tudi nad sv. cerkvijo razpenja sovražnik svojo roko. Orožje je ostro. Naj pripravnije je denar, ki železna vrata prebije. Kar ne more pruska z bajoneti, železnimi paragrafi, z ječo, v katere zidovih zdihuje sedaj v sveti udanosti biser sv. katoliške cerkve, — to se doseže in namerava doseči pri nas s pripravnijšim sredstvom, z denarjem. „Auri sacra fames“! S tem si hoče država pripraviti verne slugе državne vsemogočnosti, da bode imela pri svojih daljnih nakanah prosto roko. Pot je sistematična, zvito speljana; obeta tudi vsled tega dovolj uspeha. Bog nas varuj tacih gromosnih oblakov.

2

LISTEK.

T O L M I N

kot kraj i okraj.

(A. Lukovič.)

A da je Tolmin gledé imena prevladal, tako da se sedaj cela gorenje soška dolina, sploh celo hribovje v splošnej rabi Tolmin imenuje, ima se kraj zahvaliti edino le staremu gradu na vrhu. Ta grad je bil povod večnim prepirom mej patrijarhi Akvilejskimi i goriškimi grofi. Mnogo krvi so njegove skale popile, mnogo hrabrih vojščakov je končalo svoje življenje pod njegovim obzidijem.

Cigav je bil ta grad? Temna je zgodovina. Oglejsko cerkev so nemški cesarji, sosebo Otton I. in II. bogato obdarovali, tako, da je bil oglejski patrijarh popolnoma samostojen vladar v svojej deželi. Cesar Otton III. (vladal 983—1002) potrdi leta 1001 vso lastnino tej cerkvi, kar so predniki njegovi jej darovali; zraven tega doda še polovico sedanje goriške dežele posebno Solkan. Skoro gotovo je od tega časa spadalo tudi Tolminsko h patrijarhalnemu posestvu. Po tedanji šegi izbirala si je vedno cerkev svoje branitelje i varuhe iz svetnega stanu advocati Ecclesiae so se imenovali — ki bi jo v zunanjih zadevah zastopali i branili. A iz bra-

niteljev postali so s časom zatiralci cerkve. Patrijarh oglejski si tudi tacega branitelja izbere i prvi je vojvoda Koroški Mainhard iz družine Eppenstein Murzthal; ta dobi kot podložnik (vasal) cerkveni goriški del, kojega je patrijarh ravno kar dobil. Brž da ne, izročen mu je Tolmin. Njegov sin Albert nij imel družega posestva nego le goriško; kajti Koroško je v nekem boju izgubil. Albertov sin Marquard ustanovi leta 1039 imenitni samostan Rosazzo. Imel je dva sina: Henriku podeli goriško, Luithold pak so-pet pridobljeno Koroško. Luithold nmrje, i Koroško pripade l. 1090 Henriku. Pri tej priložnosti podari sleduji samostanu v Rosazzo nekatere Tolminske kraje, posebno se imenujeta Idrija, ki je tačas spadala pod Tolmin*) i Ljubin (Liwina) nad Tolminom, znamuje, da so ti goriški grofje Tolmin dejansko v rokah imeli, se ve da vedno pod vrhovno oblastjo oglejskega patrijarha. — Vsled tega da so kot goriški grofje kot branitelji oglejske cerkve Tolmin i druga patrijarhova posestva v lasti imeli, nastale so neprestane borbe mej njimi i mej oglejskim patrijarhom. Patrijarhi so bili pravi gospodarji go-

*) Ta kraj imeniten po bogatem rudniku, kojega so leta 1490 iztaknili, je spadal pod Tolmin do leta 1783, v kojem letu je bil še le s Kranjskim združen.

renjega gradu, a tam so stanovali mnogi plemenitaši kot podložni patrijarhovi, i ti so bili v nekakem konsorciju. Rod za rodom je obdaroval patrijarh. Cita se, da je leta 1188 grajski tolminski grof Guntram patrijarhu svoj delež so-pet nazaj dal, s tem namenom, naj sleduji vse pravice cividadskemu proštu podeli. Pri tej priložnosti se trg Tolmin prvokrat imenuje, pri tej priložnosti Cividat prvokrat svoj upljiv na Tolminskem zadobi.

Goriški grofje pa so si vedno svojo pravo branili i tudi ohranili. Kot varuhi i zastopniki oglejske cerkve imeli so tu vsakoletne sodnijske obravnave (Gerichtstage), zarad kojih so grofu Tolminci vsaki pot dve kravi kot odškodnino i plačilo izročiti morali. Posebno leta 1202 pri pomirju mej patrijarhom i goriškim grofom sklenjenem dne 27. januarja sv. Krna (Kvirina) blizo Kormina, našteva se Tolmin izrečeno kot kraj, kjer je goriški grof sodnijske obravnave vodil. V tem pomirju je patrijarh grofe kot neodvisne priznal, toda le gledé Gorice; Tolmin si je pridržal, iz kojega sklepam, da je bil ta kraj za patrijarhe jako važen.

Kedo bi sedaj prašal: kake so bile razmere mej posameznimi deželnimi načelniki i mej oglejskimi patrijarhi? Patrijarh je bil vrhovni gospodar v vseh h patrijarhatu spadajočih deželah.

Čudno se bode zdelo, da Glas to zopet in zopet isto ponavlja. „Repetita haerent.“ Pa to nij poglavitno. „Naredite mir med mojimi narodi!“ Njih Velikanstvo, ki bode blagovolilo kot skerbni oča priti k nam, da vidi in zvě, katere potrebe nam mrače jasni obzor, pot Njihovega Velikanstva, presvitlega cesarja, katerega pričakujemo z radostnimi serci s palnovimi vejami v roki, nas navdaja, da mu odkrijemo naše gorjé, da mu pokažemo verige žuleče nas. Navdaja nas v to blagosna, možata beseda: „Naredite mir med mojimi narodi!“ Koliko boljšega nam prinese bodočnost, to ve Oni, ki kraljuje nad nami.

Hvalo Bogú, da nam plapolá v persih zubelj boljše prihodnosti. Sicer pa naj bode už, kar hoče: „Dixi et salvavi.“

Dopisi.

V Gorici, 25. marca. (Cesarjev prihod in še nekaj.) Delajo se velike priprave, da se Njih velikanstvo, presvitli cesar vredno sprejme. Sedavil se je v ta namen poseben odbor, v katerem sedijo iz deželnega odbora: Deperis in Pajer, iz mestnega starešinstva: žl. Catinelli, Kováčič in Perinello, iz obrtniške zbornice: vit. Pavletič in Gasser. Deželni odbor je poslal vsem županstvom razglas, v katerem priporočuje in vabi, naj vsaka županija odbere nekoliko mož ki bodo cesarja čakali na postaji, kadar pride. Nadejamo se, da tisti dan bomo videli zastopnike vseh goriških županij na železnični postaji. Slavnostni program ni še dovršen popolnoma; ali toliko je gotovo, da cesta, ki pelje proti železnici, bo ozaljšana. Franc-Jozefova ulica bodo kinčale zastave; na držajih bodo viseli grbi in imena večih občin, na drugih bo pripet cesarski orel ali deželni grb. Vse ulice, po katerih se bo cesar vozil, bodo olepšane; na deželni palači bodo vihrale tri zastave: deželna, slovenska in

Mestom i važnejšim krajem na čelu bili so župani (podestà), manjšim glavarji (capitani) i oskrbniki (gastaldi). Župani so bili le v Ogleju i Maranu; glavarji i oskrbniki v Cividadu i 20 družih krajih. Oskrbniki so prejemali kneževe dohodke: desetino, obresti, doklade, globe. Bili so pri sodnijah navzoči kot komisarji, toda odločilnega glasu nijso imeli, naznanjevali pa so potem izvršene razsodbe. Ravno tako so se glavarji pečali s patrijarhovimi dohodki, so sprejemali kar je patrijarhu šlo gledé naturalnega plačila. Toda večji upliv so imeli nego oskrbniki; namestjeni so bili le v Vidmu, Cividadu, Ogleju poleg župana, Št. Vidu i Tolminu.

Leta 1233 izroči patrijarh desetino konoplja cividadskemu kapitelju. Leta 1239 vzdignejo se tolminski plemenitaši ter podajo se s vojaci svojimi ropat na bližnjo Kranjsko. Pravda nastane vsled tega, a patrijarh, Berthold z imenom, konča ta boj s tem, da iz lastnega žepa poškodovane odškoduje. Patrijarh Gregor di Montelongo odpravi 1253 služba prošta v Cividadu, njegova posestva i pravice izroči deloma tamošnjemu kapitelju, deloma pak za-se pridrži. Ta čas si pridrži faro Tolminsko z vsemi desetiniami i dohodki, kapiteljnu pak pusti le one pravice še, koje se mu predniki njegovi v prejšnjih časih izrečno pripustili kot na pr. desetino konoplja.

Patrijarh Rajmund sezida leta 1292 spodaj

italijanska. Zvečer bo celo mesto razsvetljeno; v gledišči pa sijajna predstava. Cesar pride v Gorico v nedeljo okoli 9. ure zajutra. Spremljevali ga bodo: boson Mondel, prvi adjutant, potem vitez Beck, grof Grüne, baron Löhneysen, baron Verseeke, baron Teuffenbach adjutantje; baron Braun, vodja cesarjevega kabineta, vitez Hoffman, vladni svetovalec, grof Andrassy, minister vnanjih zadev; baron Hoffmann, skrivni svetovalec; vitez Schwegel in vitez Teschenberg, dvorna svetovalca, vitez Navrik, vladni svetovalec in Andrassy-jev tajnik: g. Schneer zakladnik cesarjev; dr. Layi, dvorni zdravnik; in še kakih 60 oseb iz spremstva. Na postaji se poklonijo cesarju mestni zbor, deželni odbor, kupčijska zbornica in zastopniki vseh županij cele goriške dežele. Potem se popelje v hišo okrajnega glavarstva na Travniku, kjer bo stanoval in pušcal pred se v zaslisanje tiste, ki bodo prosili. Pregleda tudi vojaško posadko in morebiti obišče Ritterjevo papirnico v Podgori, zavod gluhonemih in še ktere druge zavode. Odide drugo jutro okoli 7. ure po železnici v Kormin in naprej v Benetke.

„Eco“ gotovo ustreza s tem, da naznanja cerkvena opravila velikega tedna v stolni cerkvi, vendar bi bilo želeti, da bi tudi drugih cerkev ne pozabil, ker nima svojih naročnikov samo v eni, ampak v vseh štirih farah goriških. Tako smo pogrešali naznanila zarad nemških in slovenskih postnih pridig, tudi zastran petja veliki petek pred in po pridigi v cerkvi sv. Ignacija smo zastonj iskali. Goričane domače stvari gotovo bolj zanimajo nego tokar se v Vidmu, Neapelnu ali kje tam v srčni Italiji godi. Bodimo najprej domačini, potem kaj družega.

Ogled.

Avstrija. Državni zbor je odložen. To je za časnikarje vesela novica, ker jim ni več treba prebirati dolgočasnih njegovih

pod starim gradom, v trgu samemu malo obzidano i vrtjeno grajščino, imenovano „la Corte“, koje so njegovi nasledniki rabili za poletno stanovanje.*) Stari grad na griču pa še nij zapuščen. Tam so stanovali še vedno vojaci s svojim glavarjem. Ker so pa za oglejskega patrijarha sosebno goriški i koroški grofi jako nezanesljivi bili, ker je Tolmin za patrijarha jako važen kraj bil, sosebno ker je bil grad zelo utrjen, izročevali so patrijarhi varstvo gradu vedno le sorodnikom. Tako je postavil omenjeni Rajmund svojega stričnika Febo della Torre za tamošnjega grajskega glavarja, tajisto so storili tudi njegovi nasledniki. Toda omenjeni Febo nij bil dolgo časa tam poveljnik. Nek boj je nastal med Patrijarhom i cividadskim mestom i mogočnimi plemenitaši Ivanom de Zuccola i Spilimbergom. Slednjim trem, najhujšim sovražnikom patrijarhovim, izda tamošnji grajski duhoven Andrej Tiscano tolminski grad; ti se polastijo trdnjave,

*) Je li „la Corte“ sedanja grajščina, kjer je sedaj c. k. urad? Ne verjamem, da bi to poslopje tako staro bilo. Poleg tega nasprotuje neka ljudska govorica, vsled koje je bil še nek starejši gradič sezidan na konci trga Tolmina — „na Doru“ namreč na višini, iz koje je strm propad kar naravnost v vodo Tolminko. Stari ljudje vedó pripovedovati še o nekem ozidju i ko so tam kopali, dejo, da so zasledili stopnjice v spodnje hrame, kleti itd.

razprav. Zborniki sami in njihovi ustavoverni listi pravijo, da je vse neslano, kar se v zbornicah godi, ako ne pride kaj konfessionalno-mastnega vmes. In tako je bilo tudi ta pot. Gospodje se niso mogli vrniti izpred škotskih vrat domu, dokler niso oprali enomalo konfessionalnega parila. „Starokatoličani“ (prav za prav katoliški staroneverci) so v Avstriji zdaj rešeni! Oče Kopp jim je naredil postavico, da se bodo smeli vsaj kot posebne verske občine urediti — oder was? Večina v zbornici poslancev je postavico sicer sprejela, ali g. minister Stremayr z desnico zbornično in desnim središčem je rekel: Ne bo dal! in je glasoval proti načrtu, kar je znamenje, da črteža cesarju ne predloži na potrdbo tudi ko je bi še gospojska zbornica sprejela. Važna je torej dotična debata le v tem oziru, da je ministerstvo imelo za se samo manjšino ter da je tista stranka, na katero bi se ono imelo naslanjati, bila proti njemu v opoziciji. Pomagali pa so ministerstvu narodni njegovi nasprotniki. — To pa ni edino, ker se je gg. ministrom zadnje dni pretekle sessije nevšečnega pripetilo, — pobiti so še na drugi strani. Šlo je za neko železnično stvar (zadevajočo severozahodno železnico). Tu sta zmagala dr. Herbst in Fux sè svojim odločnim nasvetom, in ni obveljalo, kar je hotelo ministerstvo. In spet so bili ljubčeki na levi, ki so ubogim ministrom to sramoto naklonili. — Ko bi šlo pri nas vse po strogo parlamentarnem kolovozu, bila bi zdaj situacija pri nas ta, da bi morali ministri odstopiti, ali pa državni zbor razpustiti. Toda pri nas nismo tako natančni. Zbor ne bo razpuščen, verjetniše je, da se utegne v ministerstvu kaj spremeniti. Pa kdo si bo zdaj glavo belil z ministersko krizo. Jejmo raji v miru „gubanice“! Saj tudi gosp. minister Lasser misli menda kakor mi, zato se nekako u-

razženejo posadko i z vojaci svojimi se tam utaborijo leta 1292. A že prihodnjega leta prihrumijo vojaci patrijarhovi, se zvižajo polastijo se gradu, i oni vsiljenci morajo grad Montanario-u, pooblašcencu patrijarhovemu zopet izročiti. Strašna kazen pak je izdajalca Tiscano-a zadela. Še le leta 1297 ga obsodijo i sicer v trdo ječo za celo življenje, težke verige okovajo mu okoli vratu, rok i nog, z večnim postom ga mučijo; le toliko hrane je dobival, da je komaj, komaj živel, kajti dajali so mu le vsaki drugi dan pol funta kruha i vrč vode. Sploh se je izdajalstvo v tadanjih časih oestro kot največji hudodelstvo kaznovalo. Febo si je soped poveljništvo gradu pridobil, postal je soped patrijarhov glavar.

V tem času dà patrijarh Raymund cividadskemu kapiteljnu i njegovemu dekanu vso duhovsko oblast v tem kraju, koje je prednik njegov Gregor si prilastil i sicer z vsemi pravica-mi i desetiniami. Tolminskemu glavarju Febo della Torre pak naroči, naj oestro pazi, da bi se kdo ne vtikal v te pravice, kajti cela fara z vsemi posestvi, cerkvami i družimi pravica-mi pripada odslej izključljivo le cividadskemu kapitelju. Koj leta 1297 postavi slednji archidiakona, ki gospoduje v kapiteljevem imenu gledé duhovskih zadev.

(Dalje.)

mika zbornim blamažam. Pomenljivo je bilo vsakako, da izmed 351 poslancev ni imelo v omenjeni železnični zadevi ministerstvo več ko 70 mož za-se. — Gospojska zbornica je tudi v naglici pretresla nekaj od spodnje zbornice došlih jej stvari, med njimi Černoviško vseučilišče. Prof. Miklosič je proti tej novi ustanovi, češ, da je v znanstvenem oziru preslabo oskrbljena in da ne bo mogoče dobiti profesorjev; srednješolski profesorji da niso pripravi za vseučilišče. Obveljala pa je ministrova in učilišče se naredi.

Iz zbornic pojdemo na cesarjev dvor. Tam je opravil cesar včeraj po stari šegi umivanje nog; vse zadnje dni Vel. tedna se udeležuje dvor cerkvenih svečanosti. Sicer pa pihlja po vseh dvornih krogih južen veter — potovanje Nj. Veličanstva v Dalmacijo in sosedne dežele je zdaj na dnevnem redu. Vsi časniki si polnijo predale s to rečjo. Za zdaj se obračajo vse oči v Trst, Gorico in sosebo v Benetke. Povsod se delajo velike priprave. Nas, Slovence Primorske, najde cesar pripravljene; stara, urojena nam lojalnost ne potrebuje umetnih naprav in umetne kurjave. Ta je k večjemu potrebna peščici slovenskih občudovalcev republikanskih ustav (n. pr. na Španjskem in Francoskem). Kar nek častnik piše o tem, kako naj bi Slovenci na Primorskem cesarja sprejeli in sosebo to, kako ta častnik svoje dinastične čute tolmači — priporočamo pisatelju izvrstnega sestavka v „Slovenec“-u „Tujčevanje v Slov. Narodu“. — Na potovanje cesarjevo zidajo nekteri razne nade. Nam se dopade ta (nada, se ve da), da shod našega cesarja in ital. kralja v Benetkah pomeni, z ozirom na lansko potovanje cesarjevo v Petrograd, tesnejo zvezo med Avstrijo, Rusijo in Italijo, če bo treba, proti Pruso-Nemčiji, ktera bi morala res že vsem vladarjem predsedati. — V Dalmaciji obišče cesar vse kolikaj imenitne kraje noter do turške meje. Dobro, potrebno je, da se zanemarjenim Slovanom dalmatinskim in — v Turčiji živečim kristjanom „cesar“ pokaže. Njegova presvetla oseba gotovo več zda, nego vsa hvalisana ustavovernost — cis- in translajtanska. In, če se prej ali poslej v Turčiji zgodi, kar se zgoditi mora, bodo ondašnji slovanski kristjani vedeli, kdo in kje je „car“. — V Zadru, Dobrovniku, Kotoru se bo cesar Franc Jožef naj več mudil. Potovanje bo trajalo do okoli 12. ali 13. maja.

Stari cesar Ferdinand v Pragi je en malo zbolel, pa mu gre že bolje.

V poslednjem listu smo omenili, da so bile na Pemske že spet volitve. V „Norddeutsche Allg. Zeit.“ se piše iz Prage, da so Mladočehi dobili od vlade 50 tisuč gld. za agitacijo pri volitvah in pri vsem tem so sijajno propadli!

„Ofenheimova pravda“ se še zmeraj odmeva. Trije vnjo zapleteni velikaši, kneza Sapieha in Jablonowsky in pa dr. Giskra, so dobili od „Obersthofmarschal-anta“ (t. j. od višega dvorno-maršalskega urada) naznanilo, da njihovo ravnanje, ko so bili upravni svetovalci Lvovsko-Černoviške železnice, ni bilo Njih Veličanstvu všeč,

in da se ne želi, da bi prihajali še na cesarjev dvor. — Predsednik (v Ofenheimovi pravdi) Wittmann, in državni pravdnik Lamezan sta poslavljeni z redom „železne krone“ 3. vrste.

V Ljubljani se bodo letos Slovenci udeleževali volitev za mestno starešinstvo.

Zunanje države. Bismark hoče Bismarka prekositi. Skoval je postavo, po kateri se vsem škofom in duhovnikom ustavi plača, kolikor je dobivajo iz državne blagajnice, dokler ne naznanijo pismeno, da jih je volja podvreči se Bismarkovi sili, to je, njegovim novim „verskim“, prav za prav krivičnim neveriskim postavam. Borba v deželni zboru Pruskem o tej zadevi jo bila huda. Bismarkovo kladvo Windhorst, jih je spet krepkih zasolil nemškemu Dioklecijanu. Naj lepša pa je bila ta, da je Wendt papeževo encikliko od 5. febr. t. l. ktere „svobodna“ nemška vlada še razglasiti ne pusti — v zbornici bral, tako, da se zdaj mora priobčiti kot kos zbornih sporočil. To je spet pruske „svobodnjake“ tako razkačilo, da hočejo premeniti opravični red, da se v prihodnje kaj takega spet ne primeri.

Turčija in Avstrija sta si zaradi neke železnične črte v Rumeliji (ktera črta bi se imela zediniti z Srbskimi in Avstrijskimi železnicami) navskriž. Sultan je našemu posl. grofu Zichy-u rekel belo, veliki vezir, Hussein Avni paša, pa črno. Sultan je pozneje preklical svojo prejšnjo obljubo.

Na Srbskem se opozicija v skupščini prav radikalno vede. — Nasvetovala je, da, če umrje knez Milan brez otrok, naj ima skupščina po dogovoru s knezom pravico vladalca (regenta) voliti (in sicer „ne iz Milanove rodovine“. — Ta pristavek pa je pozneje izpustila). Brž ko ne se ozira opozicija na Črnogorskega kneza Nikita.

Razne vesti.

— *Društvo za cerkvene umetnosti v Gradcu* je ta mesec imelo občni zbor. Iz poročila smo poizvedeli, kako blagodosno ovo društvo dela za čast božjo, za kinč in lepoto cerkev. Ono obsega vse umetnosti, katere se v katoliški Cerkvi rabijo za povišanje in kinč službe božje. Kdorkoli v teh zadevah za svet, poduk in pripomoč poprosi, temu se rado — in zanesljivo dobro vstreže. Po nasvetu društva se je pretečeno leto zidalo 6 kapel, mnogo pa popravilo. Veliko nasvetov se je dalo glede mašnih oblačil. altarjev, tabrnaklov, podob, cerkvenih stolov, orgel itd. Tudi Lav. škofija je uživala sad društvenega truda. Na Hajdini pri Ptujju so po društvenem načrtu postavili altar v nemškem ali gotičnem slogu, pri sv. Križu pri Slatini altar v laškem slogu, v Skaljah nad Celjem pa omislili mašna oblačila. Društvo izdaja lep list: Kirchenschmuck. Ravno zdaj pa snuje društvo sv. Cecilije za cerkveno petje in muziko. Sploh društvo je vse hvale vredno. Med 456 društveniki najdemo 13 iz krške škofije; iz lavantinske pa samo 8.

Na Goriškem se jih menda lahko na prste ene roke sošteje, — Pri tem društvu smo mi naročili cerkven pečat za nov vikarijat na Kamnem, izdelal ga je umetnik po narisani podobi od Ortwein-a in zdaj je v delu za vikarijat v

Logeh razpelo, ktero vsak dan pričakujemo. Kdor želi kaj lepega umetno in ne predrago narejenega imeti za svojo cerkev, lahko se obrne do našega uredništva, radi mu bomo postregli, ker smo v zvezi z imenovanim društvom. Želeti je, da se več duhovnov v to društvo upiše, na ta način se bo dober okus vedno bolj širil med duhovščino, kar se zdaj žalibog zelo še pogreša.

— *Dobre pečenke skoro zastonj* si zdaj začenjajo ljudje dobivljati od domačih ali pitovnih zajcev. Pravi se njim tudi: kuncji. Iz poročila 51. zbora kmetijske družbe v Gradcu poizvemo, da se reja kuncev tudi po Štajerskem širi. Ravnatelj kmetijske šole v Grottenhofu blizo Gradca redi precej veliko kuncev. Pravil je tudi, da je hasek od teh stvaric znamenit. Meso je okusno ter diši kot pečeni kopuni. Da se kuhati, cvreti in peči. Posebno dobri so kuncji, če njih kuharica napravi kot druge zajce, srne itd. Iz pozimskih kožic delajo mehke rokavice, zlasti na Francoskem. Poletne kožice se strižejo. Lot lepe dlake velja 3—4 gld., bolj slabe pa 1—2 gld.

Hasek od kuncev je tedaj znamenit; stroški za nje pa so gotovo majhni. Kunc se neizrečeno hitro plodi. Ena sama kunica zaplodi v enem letu po 30—60 mladih. Francozi kunce tudi izvažajo, posebno na Angleško. Črez pomorsko mesto Ostende se izvozi na leto 1,500.000 kuncev in po 30 milijonov kunčevih kožic, kar zopet veliko denarja v deželo spravlja. Mislimo, da kaj takega tudi Slovincem nebi škodovalo. Kar se zoper meso domačih zajcev ugovarja, to so le prazne kvante! (Slov. Gosp.)

— *Celovec napreduje.* Nihče nam ne more ugovarjati ali tajiti, da Celovec v resnici se napreduje, ako povemo, da je v tem kulturnem mestu na dnevnem redu — ne strahite se — svinjsko vprašanje! Šaljivo pravi Kärt. Bl., da je bila pred iznajdbo zmaja svinja na grbu celovškega mesta. Ravno ta list pa tudi pripoveduje, da je slavni magistrat pred letom dal sledeče besede razglasiti: (Ali svinjam, ali prebivalcem celovškega mesta, tega ne pove). „Svinje so iz Celovca pregnane“. Ali bi ne bilo bolj primerno druge „svinjske hleve“ odstraniti, kakor ubogim čveteronogatim mirnim prebivalcem občinsko pravico do stanovanja krati ali celo jemati. Pa „Klagenfurter Zeitung“, toraj uradni list, uradno trdi, da slavnemu mestnemu starešinstvu mora na tem ležeti biti, da se svinjsko vprašanje reši, tudi če bi imelo vse instance prekoračiti in celo pred državno sodnijo priti. Toraj živili naprednjaci, živijo svinjsko vprašanje!

Similis simili gaudet pravi pregovor, toraj še kaj prejšnjemu podobnega. V Celovcu imajo, kakor po večih mestih, kazino. Nekteri udje bi bili radi plesali. No to še ni nič posebnega, a plesati so hoteli tiho nedeljo! Vsak norec, če je še tako hud, časih miruje, samo nekteri „plesalci“ še niso zadosti noreli ob svojem času. Ples je bil napovedan, potem zopet odpovedan, ker je knezoškof direkciji pismeno naznanil, da ples na tak svet dan, žali katoliški čut prebivalcev, toraj ples zopet odpovedan. Pa še ni konec. Nekateri so zahtevali odborovo sejo, ki se zbere in z večino glasov sklene, da naj se pleše na tiho nedeljo. Konec je bil, da se je udeležilo plesa: 4 plesalke, 4 gospe in kakih 30 gospodov. Za tako sijajno blamažo zamore se naprednjaški kazini le gratulirati.

— *Družba sv. Mohora.* Gotovo bode naše častite bralce zanimalo pozvediti, kako stoji letos z udi priljubljene družbe sv. Mokora. Natanko število družnikov jim še ne moremo povedati; to je še le v dvek mesecih mogoče, ko obširni imenik razredimo in sestavimo; ali toliko jim pa že moremo naznaniti, da je število tudi letos zdatno poskočilo in je družba pridobila zopet lepo število novih udov. Prešteli smo jih poveršno in našli, da bode jih vseh vkup več ko 25.000. Kdo ne stermin nad tako velikansko družbo in se ne veseli mogočnega napredka? (Bes.)

— *Kako misli cesar glede pravde Ofenheima?* — Glavne osebe v imenovani pravdi dobile so svoje — se ve različno-plačilo. Deželne sodnije svetovalec in predsednik sodišča baron Wittmann in državni pravdnik grof Lamezan prejela sta za svoje „izvrstno službovanje“ red železne krone. Knez Sapieha pa je odstavljen od službe deželnega maršala na Gališkem, na njegovo mesto pride bivši minister grof Potocki Dr. Giskra-i pa kot dvornemu svetovalcu so dali zastopiti, da naj se na cesarskem dvoru ne da več videti. To nam daja veselo upanjuje, da smemo zanašati se le na dinastijo.

Domače stvari.

(† *Anton Rutar.*) Zopet je božja previdnost obiskala našo nadškofijo in vzela nam vrlega moža in vnečega duhovna. Anton Rutar, župnik v Volčah je v četrtek 25. t. m. po ne dolgi bolezni mirno v Gospodu zaspal. Od prve svoje bolezni si je toliko že opomogel, da je po malem vstajati zamogel, pa gotovo je prenateno na svojo krepko naturo zaupal in bolezen se mu je povrnila in moral je zapustiti svet še le 48 let in 9 mesev star. Rojen je bil v Prapotnem 18. jun. 1826, za mašnika posvečen 22. sept. 1849. Zadnja njegova služba bila je v Volčah

nekaj let in njemu izročene duše so pokazale ves čas bolezn, kako močno so ga čislali. Zato je tudi žalost velika. Naj v miru počiva blagi mož in večna luč naj mu sveti!

(*Na tukajšno gimnazijo*) pride po veliki noči supplirat g. Vincencij Golob. Rojen je v Celovcu, svoje študije je dovršil na ljubljanski gimnaziji, modroslovje pa na graškem vseučilišči. Sedanji vodja naše gimnazije ga morda še pozna kot dijaka iz Ljubljane. Ne vemo sicer, ktere predmete ima odmenjene, smemo pa reči, kolikor ga poznamo, da bo dobra moč.

(*Za sv. leto.*) — Na mnoga vprašanja naznanjamo, da izide prihodnji teden posebna knjižica za sv. leto, ki bo gotovo dobro došla Slovencem naše nadškofije pri obiskovanji predpisanih cerkev. Rokopis je že gotov. Ako je duhovnim gospodom všeč, naj naznanijo, koliko iztisov želijo za svojo duhovnijo imeti, da je zamoremo, kakor hitro izide knjižica, po pošti poslati. Cena bo prav nizka.

Javna zahvala.

Vsem gg. pevcem, ki so veliki petek blagovolili v cerkvi sv. Ignacija sodelovati, izrekuje najtoplejšo zahvalo

Janez Kumar l. r.
župnik.

Borsni kurzi na Dunaji 26. marca.

Enotni drž dolg v papirju	71	50
" " " v srebru	75	95
Drž posojilo leta 1860	112	50
Akcije narodne banke	963	—
Kreditne akcije	235	75
London	111	35
Napoleon d' oro	8	88
Cekini	—	—
Adžijo srebra	104	40

Od leta 1767

Svetinja za napredek

Svetinja za zasluge

ALBERT SAMASSA

C. KR. DVORNI ZVONAR,
izdeljevalec strojev in raznoterega orodja pri gašenju ognja
V LJUBLJANI

priporoča p. n. cerkvenim predstojnikom in občinskim zastopom:

Vbrana zvonila

z vso potreščino, kakor jarmi, ojnice, okovi. Zvon tudi 40 centov teže zamore en mož zvoniti; dalje priporoča vse vrste

brizgalnic, orodja za gašenje, vodnjake, cerkvene svečnike
iz medenine, ventile, šravbe itd.
po najnižji ceni.

Občinam in gasilnim društvom, da si zvonove in gasilno orodje lahko omislijo, privolim plačevanje v obrokih.

Diploma pripoznanja

Diploma pripoznanja

14svetinj

OZNANILO

prečastiti duhovščini.

V Karol Mailing-ovi tiskarnici prodajajo se vsakovrstni obrazci za *krstne*, *ženitne* in *mrtvaške* liste, pole za *krstne*, *ženitne* in *mrtvaške* bukve, obrazci za *cerkvene račune* tudi *slovenske* in vse kar spada v področje cerkvenih uradnih po prav nizki ceni.

Vse je tiskano z novimi črkami na lepem papirji.

Poštna naročila se nemudoma izvršujejo.

SPRIČEVALO

Znanstveno mnenje

gledé lekarničarja gospoda

VILJELM-OVEGA

protiartritičnega, protirevmatičnega

ČAJA

za čistenje krvi.

Kdor ima zapopadek od nezmernege sleparstva, ki se z universalnimi sredstvi v največjem času šopiri, lahko si bo razlagal nezapopadnost zdravnikov proti takim sredstvom, ter gotovo ne bo smatral to kot pedantično zopnost zoper novosti, ako zdravnik sme hlajje se obrne od lakih skrivnostnih pomočkov. Vendar pa tudi to pravilo ni brez izjeme. In ta izjema nahaja svoje opravičenje in pripoznanje v tistih slučajih, kjer po dejanjih konstatirana skušnja in na njo opirajoče se ljudsko občno pripoznanje zdravniškemu preiskovanju že potkaže in je tudi že sodbo izreklo, kar velja ravno o **Viljem-ovem** čaju za čistenje krvi. Splošna sodba je namreč naj bolj zanesljivo poročstvo za vrednost kake reči in se je naj lepše oponesla pri **Viljem-ovem** čaju za čistenje krvi pri raznoterih revmatičnih bolečinah, pri protinu, podagri, ker ta čaj tudi pri naj bolj zastarelih in ukoreninjenih revmatičnih boleznih in gihtičnih napadih vzroči, da koža zopet delati in popolnoma izhlaplja zamore. Posebno pri vsih revmatičnih in protinskih boleznih trupla, ktere spremlja mrzlica in vnetje v členih, oteklina itd., pri podagri, bolečinah v križu, v bedrih, kadar po udih trga, pri negibčnosti udov, pri krču v mečah še celo pri zastaranem telesnem zaprtju in hemoroidalnih boleznih se je imenovani čaj vselej kot najboljši pripomoček skazal.

Ta čaj se zamore toraj proti imenovanim boleznim naj gorkejšje priporočati.

V BEROLINU meseca januarja 1874.

D. Jan. Muller

(L. S.) medicinalni svetovalec.

Svari se pred ponarejanjem in sleparstvom!

Pri kupovanji naj p. n. občinst vonatanko pazi na mojo postavno zavarovalno marko in firmo, kar je na vsakem zavitku na zunanji strani razvidno, da se s ponarejanjem ne daja zaslepiti.

Pravi Viljem-ov protiartritičen, protirevmatičen čaj za čistenje krvi dobiva se le iz prve mednarodne tovarne protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje hrvi v Neunkirchen-u pri Dunaju, ali v mojih po časopisih naznanjenih zalogah.

En zavitek v 8 oddelkov razdeljem, po zdravniškem naukazu pripravljen, z navodom, kako se rabi v raznih jeziki, velja 1 gld., kolek in pošiljatev 10 sold.

Da ima p. n. občinstvo večo priloznost pravi Viljem-ov protiartritični in protirevmatični čaj za čistenje krvi kupovati, naznani se, da se dobiva v Gorici v lekarnici A. Franzoni-ta, v Trstu pri Serravallo-u.